

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága mint felülvizsgálati bíróság a dr. Dezső László ügyvéd által képviselt P. J. I.r., K. V.-né II.r., D. F. III.r., N. P.-né IV.r., V. I.-né V.r., K. Gy.-né VI.r., M. S.-né VII.r., B. J. VIII.r., B. L.-né IX.r., B. L. X.r., H. L. XI.r., id. K. F. XII.r., F. J.-né XIII.r., N. F. XIV.r., M. S. XV.r., R. B.-né XVI.r., G. I.-né XVII.r., B. I.-né XVIII.r., K. J. XIX.r., B. Gy.-né XX.r., T. L. XXI.r., B. M. XXII.r., H. J. XXIII.r., Cs. I. XXIV.r., B. L. XXV. r., kk.R. D. XXVI.r., K. Gy. XXVII.r., D. J.-né XXVIII.r., B. J. XXIX.r., H. V. XXX.r., B. G. XXXI.r., H. J. XXXII.r., P. J.-né XXIII.r., K. B.-né XXXIV.r., H. K.-né XXXV.r., H. R.-né XXXVI.r., R. I. XXXVII.r., S. L. XXXVIII.r., L. J.-né XXXIX.r., S. L.-né XL.r., F. I.-né XLI.r., B. P.-né XLII.r., K. T. XLIII.r., B. R.-né XLIV.r., Cs. A.-né XLV. r., B. L.-né XLVI.r., K. A. XLVII.r., V. L. XLVIII.r., T. I.-né XLIX.r., K. P.-né L.r., P. K. LI.r., S. L. LII.r. és N. Gy. LIII.r. felpereseknek a dr. Barbalics István ügyvéd által képviselt M. Mezőgazdasági Szövetkezet alperes ellen kártalanításból eredő vételárrész megfizetése iránt a Somogy Megyei Bíróság előtt 1.G.40.058/2006. számon indított perében - amely perbe a dr. Barbalics István ügyvéd által képviselt F. Korlátolt Felelősségű Társaság I.r. és Cs. D. II.r. beavatkozóként az alperes pernyertességének előmozdítása érdekében beavatkozott, a Pécsi Ítéltábla Gf.IV.30.116/2007/4. számú jogerős ítélete ellen az alperes részéről 16. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán - tárgyaláson kívül - meghozta az alábbi

í t é l e t e t :

A Legfelsőbb Bíróság mint felülvizsgálati bíróság a Pécsi Ítéltábla Gf.IV.30.116/2007/4. számú jogerős ítéletének felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesek, mint egyetemleges jogosultak részére 100.000 /Egyszázezer/ Ft felülvizsgálati perköltséget.

Ez ellen az ítélet ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

I n d o k o l á s :

A jogerős ítéletben megállapított tényállás szerint az alperes szövetkezet az 1992. március 27-én megtartott közgyűlésen meghozott 3/1992. /III.27./ számú határozatában az 1992. évi II. törvény /Ámt./ szerinti vagyonnevesítésről döntött, melyről a vagyonnevesítésben részesülőket értesítette. A vagyonnevesítésben részesülő szövetkezeti tagok, illetve jogutódai az üzletrészeiket 1993-1994. években értékesítették. Az üzletrészt átruházó felperes a megállapodás 3. pontjában szavatoltak az üzletrész - tulajdon tehermentességéért. A részjegyek kifizetése a csatolt kiadási pénztárbizonylatok szerint megtörtént. A felperesek írásban úgy nyilatkoztak az alperesnek, hogy üzletrészüket eladták, s tudomásul vették, hogy a részjegy kifizetése napjával a tagsági viszonyuk megszűnik.

Az alperes használatában álló s.-i 083. hrsz-ú ingastlan időközben megosztásra került, melynek során a 083/1., 083/2., 083/3. és 083/4. hrsz-ú ingatlanokat alakították ki. A 083. hrsz. ingatlan a 7/1996. /IV.7./ KTM rendelet alapján fokozottan védett terület, amelyet korábban földalapba nem jelöltek ki, védelemre tervezett volt.

A S. M. Közigazgatási Hivatal vezetője 8-3838-7/2003. I. számú, 2003. december 1-jén kelt határozatában a D. Nemzeti Park Igazgatósága által a S. 083/1. hrsz.-ú ingatlan kisajátítása iránt előterjesztett kérelmének helytadott. Az ingatlant a Magyar Állam javára természetvédelem céljából kisajátította, a D. Nemzeti Park Igazgatósága vagyonkezelői jogát megállapította. A kisajátítás ellenében járó kártalanítási összeget 40.500.000 Ft-ban határozta meg. Megkereste a földhivatalt alperes földhasználói jogának törlése, és a D. Nemzeti Park vagyonkezelői jogának bejegyzése iránt.

Az alperes 2004. augusztus 19-én adás-vételi szerződést kötött a D. Nemzeti Park Igazgatósággal a S. 083/2. hrsz-ú fokozottan védett természeti területre. A megállapodás 4. pontja értelmében a vételár 42.300.000 Ft volt.

Az alperesek keresetükben a kisajátítási kártalanítási összeg megfizetésére kérték az alperest kötelezni a vagyonnevesítésük arányában. Ugyanilyen módon kérték megállapítani, hogy az adás-

vételi szerződésből kifizetésre kerülő vételár is a vagyonnevesítésük arányában őket illeti meg.

Az alperes ellenkérelme elsődlegesen a per megszüntetésére irányult a Pp. 130. § (1) bekezdés e/ pontja alapján, mert álláspontja szerint a felperesek perbeli legitimációjukat nem igazolták; érdemben a kereset elutasítását kérte. Hivatkozott arra, hogy a felperesek üzletrészeiket és az azzal kapcsolatos jogaikat átruházták, így az ebből eredő igényeiket csak a jogutód érvényesíthetné. Vitatta a kereset összegét is. Indítványozta, hogy a bíróság kezdeményezze az Alkotmánybíróság eljárását az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdése alkotmányosságának utólagos vizsgálata iránt, illetve előzetes döntéshozatali eljárást az EK Alapszerződésben foglalt szabályok jelen perben történő alkalmazhatósága tárgyában. Az üzletrészüket eladó felperesek keresetével szemben beszámítási kifogással élt, melynek összegét e felperesek keresetével egyezően jelölte meg. Beszámítási kifogását arra alapította, hogy a felperesek az üzletrész tehermentes értékesítéséért szavatosságot vállaltak, majd ezt követően indítottak pert az üzletrészükhöz kapcsolódó igény érvényesítése iránt.

Az első fokon eljáró Somogy Megyei Bíróság az 1.G.40.058/2006/12. számú ítéletében a felperesek keresetének túlnyomórészt helytadva arra kötelezte az alperest, hogy a s.-i 083. hrsz-ú ingatlan megosztása után kialakított 083/1. hrsz-ú ingatlan kisajátítása ellenében járó 40.500.000 Ft kártalanítási összeg, valamint a 083/2. hrsz-ú ingatlanra megkötött adás-vételi szerződés alapján járó vételár egy részét fizesse meg a felpereseknek, az őket a vagyonnevesítés alapján megillető vagyoni részesedés arányában. Megállapította, hogy a s.-i 083. hrsz-ú ingatlanból megosztás folytán kialakított, a jövőben kisajátításra kerülő ingatlanokra kifizetésre kerülő kisajátítási kártalanítás összege is a felpereseket illeti meg a vagyonnevesítéskor megállapított arányban. A bizonyítási eljárás eredményeképpen megállapítható vagyonnevesítési arányt meghaladó felperesi kereseteket elutasította.

Az elsőfokú bíróság az igényt eredeti vagyonnevesítésben részesült jogosultként érvényesítő felperesek, valamint a vagyonnevesítés során megszerzett üzletrészt jogelődjüktől öröklés címén megszerző felperesek keresetét egyaránt alaposnak találta, és valamennyi felperes tekintetében az igény jogalapját az 1992. évi II. törvény /továbbiakban: Ámt./ 25. §-ában, az 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdés b/ pontjában, valamint az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdésében jelölte meg. Az igényt örökösként érvényesítő

felperesekkel kapcsolatban kifejtette, hogy a felperesek jogelődje volt vagyonnevesítésre jogosult, és tarthatott igényt a kisajátítási kártalanítás vagyonnevesítési arány szerinti részére. Az örökösök e követelést szerezték meg örökhagyóiktól, ezért igényüket mind a kisajátítási kártalanítás már kifizetett összegére, mind pedig annak jövőbeni kifizetésre kerülő részére érvényesíthetik. Megállapította, hogy valamennyi felperes a tagsági viszonya megszűnésétől függetlenül jogosult részesedni a kisajátított, illetve kisajátításra kerülő ingatlanok ellenértékéből. A részesedés nem függ a tagsági viszony megszűnésétől, illetve attól, hogy a jogosult a szövetkezeti üzletrészt időközben értékesítette. E körben az elsőfokú bíróság hivatkozott a Legfelsőbb Bíróságnak a Bírósági Határozatokban közzétett eseti döntéseire.

Nem fogadta el az elsőfokú bíróság az alperesnek a felperesek perbeli jogképességének hiányára vonatkozó jogi álláspontját, elutasította az Európai Bíróság megkeresése iránti kérelmét és mellőzte az Alkotmánybíróság előtti eljárás kezdeményezését az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdése alkotmány ellenességének megállapításával összefüggésben. Alaptalannak találta az alperes beszámítási kifogását is. Utalt arra, hogy az alperes a szerződésszegés tényére bizonyítást nem ajánlott fel, továbbá a felperesek követelésével szemben az alperes a közte és az egyes felperesek között létrejött üzletrész adás-vételi szerződésekkel összefüggő szavatossági kifogással nem élhet. A felpereseket megillető kisajátítási kártalanítás összegébe az alperes semmiféle költségét nem számíthatja be.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az alperes és a beavatkozó jelentettek be fellebbezést, melyben az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatását és a teljesített kereseti kérelmek elutasítását kérték. Fenntartották azt a korábbi jogi álláspontjukat, hogy az igény eredeti vagyonnevesítésre jogosultként érvényesítő felpereseket a követelés ezért nem illeti meg, mert üzletrészüket és ezzel együtt tagsági jogviszonyukból eredő valamennyi jogukat és kötelezettségüket az alperesre, illetve az alperesi beavatkozóra ruházták át, az alperesnél szövetkezeti üzletrésszel nem rendelkeznek, tagsági viszonyuk megszűnt. A szövetkezettel a tagsági viszony megszűnésekor az üzletrész adás-vételi szerződések megkötésekor elszámoltak, és kijelentették, hogy a szövetkezettel szemben semmiféle további igényük nincs. Álláspontjuk szerint az Ámt. 25.§-ában foglaltakat úgy kell értelmezni, hogy a kisajátítási kártalanításból befolyt összeget a jelenlegi szövetkezeti tagok között kell felosztani. Hivatkozott arra is, hogy az alperes szövetkezet az 1996. december 27-én megtartott közgyűlésen hozott 11/1996. /XII.27./ Kgy. határozatban úgy foglalt állást, hogy az Ámt. 25. § (3) bekezdése szerinti árverések lebonyolítása után fennmaradó AK értékű földet is a

jelenlegi, azaz az 1996. december 27-én tagsági viszonyban álló szövetkezeti tagok között kell felosztani.

Vitatták az örökösként fellépő felperesek igényének jogszerűségét is. Arra hivatkoztak, hogy az igényt örökösként érvényesítő felperesek jogelődjének halálakor nem tartozott annak hagyatékába e felperesek által érvényesített követelés.

Kérték a XLVII. r. felperes keresetének teljes elutasítását arra hivatkozással, hogy e felperes tulajdonában álló üzletrészt a II.r. beavatkozó megvásárolta, aki ennek folytán e felperes által érvényesített igény jogosultjává vált. A XLVII.r. felperes az üzletrész értékesítését követően az alperessel szemben a per tárgyává tett ingatlan kisajátításából eredő kártalanítási összegre sem tarthat igényt.

A felperesek ellenkérelme az első fokú ítélet helybenhagyására irányult.

A másodfokon eljáró Pécsi Ítéltábla a Gf.IV.30.116/2007/4. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét - fellebbezett részében - részben megváltoztatta és K. A. XLVII.r. felperes keresetét elutasította.

Mellőzte az alperes első fokú perköltség fizetésére kötelezését a XLVII.r. felperes javára és kötelezte a XLVII.r. felperest, hogy fizessen meg az alperesnek és a beavatkozónak együttesen 15 napon belül 12.000 Ft első- és 6.000 Ft másodfokú perköltséget. Kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felpereseknek - a XLVII.r. felperes kivételével - 15 napon belül 165.730 Ft másodfokú perköltséget.

A másodfokú bíróság a fellebbezést csak kis részben találta alaposnak. Megállapította, hogy az elsőfokú bíróság ítéletének tényállása túlnyomó részben helyes, azt a másodfokú bíróság az első fokú eljárás iratai alapján kiegészítette és pontosította a jogutódlások megállapításával, valamint azzal, hogy T. L. XXI.r. felperes tekintetében a Somogy Megyei Bíróság mint másodfokú bíróság a Nagyatádi Városi Bíróság P.20.405/2004. számú ítéletének felülbírálata során a 2.Pf.21.916/2004. számú ügyben hozott kiegészítő ítéletében megállapította: T. L. XXI.r. felperest a s.-i 083. hrsz.-ú ingatlan megosztása után fennmaradó, jövőben kisajátításra kerülő ingatlanrész kisajátításából eredő kártalanítási összeg 0,25 %-a megilleti. Ezen ítéletekben elbírált igényt a Pp. 229. § (1) bekezdése értelmében a felek - ideértve azok jogutódait is - egymással szemben többé nem tehetik vitássá.

Megállapította, hogy az így kiegészített tényállás alapján is túlnyomó részben - a XLVII.r. felperes kivételével - az elsőfokú bíróság helyes jogi következtetést vont le és helyes ítéleti döntését helyes jogszabályi felhívásokkal támasztotta alá. Az ítélet jogi indokolását a másodfokú bíróság a fellebbezésekre és a

megváltoztatott ítéleti rendelkezésre is tekintettel pontosította és kiegészítette.

A I-XX., valamint a XXII-LIII.r. felperesek igényeinek jogalapja tekintetében a másodfokú bíróság az ítélet jogi indokolását kiegészítette az alábbiakkal:

Az Ámt. 3. § (1) bekezdése értelmében a Szövetkezeti törvény /1992. évi I. törvény/ hatálybalépésekor működő szövetkezetnek az 1991. december 31-i mérleg szerint, a részjegy-tőkével és termőfölddel csökkentett vagyonát e törvény rendelkezései és a közgyűlés határozatai szerint fel kell osztani /vagyonnevesítés/, és erről az érdekelteket értesíteni kell. Az I. fejezet második része tartalmazza külön főcímmel a termőföldre vonatkozó sajátos szabályokat. Az idézett rendelkezésekből kitűnően az Ámt. teljes mértékben különválasztotta a termelőszövetkezet 1991. december 31-i mérleg szerinti vagyonától a termőföldet. A vagyonnevesítés alapjául szolgáló vagyontömeg megállapításakor a termőföld értékét nem kell figyelembe venni. E termőfölddel csökkentett vagyon felosztásának szabályait rendezte az Ámt. 6. § (1) bekezdése, amikor kimondta, hogy vagyonnevesítésben azt kell részesíteni,

a/ aki 1991. január 1. napján tagja volt és e törvény hatálybalépésének napján is tagja a szövetkezetnek,

b/ aki e törvény hatálybalépését megelőzően legalább 5 évig tagja volt a szövetkezetnek, illetőleg a volt tag örökösét,

c/ aki megszűnt tagsági viszonyát helyreállította /7. §/, illetőleg a tagsági viszony helyreállítására jogosultnak az örökösét.

Ennek megfelelően történt meg a szövetkezeti vagyon nevesítése az alperes szövetkezetben is. A vagyonnevesítés eredményeképpen jött létre az az állapot, hogy voltak a szövetkezetben tag- üzletrésszel rendelkezők, valamint un. kívülálló üzletrész tulajdonosok, akik a 6. § (1) bekezdés d/ pontja alapján voltak jogosultak vagyonnevesítésre. E szerint volt vagyonnevesítésre jogosult a pontosított tényállás szerint a 3.G.40.057/2006/24. számú ítélet XIV.r. felperese is.

Az Ámt. I. fejezet második része a termőföldre vonatkozó sajátos szabályokat tartalmazza, nevezetesen az egyes földalapok kijelölésének, az egyes földalapokba került földek tulajdonjoga megszerzésének szabályait, valamint az un. maradványföldekre vonatkozó rendelkezéseket. Az e cím alatti rendelkezések semmiféle módon nem utalnak vissza az Ámt. 6. § (1) bekezdése alapján megszerzett üzletrész tulajdonjogára, az üzletrész meglétére. Ebből az következik, hogy az Ámt. I. fejezet első- és második címének rendelkezése alapján az ott írt jogosultakat megillető igények önállóak, egymástól függetlenek, illetve csupán annyiban függnak össze, amennyiben a termőföldre vonatkozó külön szabályok /második cím/ az első cím rendelkezéseire kifejezetten visszautalnak. Az Ámt. I. fejezet második részében meghatározott termőfölddel

kapcsolatos igények érvényesítésének tehát nem feltétele a vagyonnevesítés során az Ámt. 6. § (1) bekezdése alapján megszerzett üzletrész tulajdonjogának fennállása. A másodfokú bíróság helyesnek találta az elsőfokú bíróságnak az állásfoglalását abban a kérdésben, hogy nem akadály a felperesek termőfölddel kapcsolatos igénye érvényesítésének, hogy üzletrészüket időközben értékesítették.

Egyetértett azonban a másodfokú bíróság azzal az alperesi állásponttal, mely szerint külön kell választani a jogalap tekintetében azoknak a felpereseknek az igényét, akik eredeti jogosultként az Ámt. 6. § (1) bekezdése szerint részesültek vagyonnevesítésben és azokat, akik az eredeti vagyonnevesítésre jogosultak örökösei. További különbségtétel szükséges az örökösök tekintetében aszerint, hogy az öröklésre 1993. január 15-e előtt, vagy azt követően került sor. Nem kell azonban különbséget tenni az örökösök között a vonatkozásban, hogy azok jogelődje még életében értékesítette-e az üzletrészt vagy sem, mert a már kifejtettek szerint az üzletrész megléte és a termőfölddel kapcsolatos igény érvényesíthetősége között nincs összefüggés.

Megállapította, hogy azoknak a felpereseknek az igényét, akik az Ámt. 6. § (1) bekezdése szerinti eredeti vagyonnevesítésre jogosultak voltak, önmagában - a korábbi jogszabályi rendelkezésektől és változásoktól függetlenül - a Földrendező és Földkiadó Bizottságoktól szóló 1993. évi II. törvény 2001. július 13-án hatályba lépett és jelenleg is hatályos 12/C. § (5) bekezdése megalapozza. E törvényi rendelkezés kimondja, hogy a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdésének b/ pontja szerinti kijelöléssel nem érintett azon védett, vagy védelemre tervezett természeti területek tekintetében, amelyeket - természetvédelmi oltalom hiányában - a szövetkezetnek az Ámt. 25. §-a alapján a vagyonnevesítés szabályai szerint ki kellene adnia - ha az magántulajdonban nem áll, vagy magántulajdonba nem került - a kisajátítási eljárást a szövetkezettel szemben kell lefolytatni. A kisajátítási kártalanítás összegét a szövetkezet haladéktalanul köteles a szövetkezet vagyonnevesítéssel érintett tagjai között a vagyonnevesítés szabályai szerint felosztani. A perrel érintett s.-i 083. hrsz.-ú ingatlan nem vitásan az 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdés b/ pontja alá tartozott, kisajátítására e törvényi rendelkezés hatálybalépésének időpontját, 2001. július 13-át követően került sor, így a kisajátítási kártalanítás /illetve vételár/ alpereshez befolyt, illetőleg a jövőben esedékessé váló összegének felosztására e törvényi rendelkezés az irányadó.

E körben helyesnek találta a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságnak azt a jogi álláspontját, mely szerint a kisajátítási kártalanításból befolyt összeg nem a jelenlegi alperes tagságot, hanem az Ámt. 6. § (1) bekezdése szerinti eredeti vagyonnevesítésre jogosultakat illeti meg. Következik ez abból, - mint ahogy azt a Legfelsőbb Bíróság a BH 13/2006. számú, az elsőfokú bíróság által

is idézett, közzétett eseti döntésében is kifejtette - az 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdés b/ pontja alá tartozó - egyébként eredetileg az Ámt. 25. § (1) bekezdése szerinti maradványföldnek tekintendő - földekkel kapcsolatban az Ámt. 25. § (1) bekezdésének szabályait úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezések visszaható hatályúak, vagyis az érintett földterületek tekintetében a jogalkotó - kivételesen - az eredeti szövetkezeti vagyonnevesítés időpontjában jogosultsággal rendelkező valamennyi juttatásra jogosultnak további kártalanítást kívánt nyújtani. Ugyanezt az elvet fejtette ki a Legfelsőbb Bíróság a BH.20/2006. számon közzétett eseti döntésében is. Ez ügyben azt is kimondta a Legfelsőbb Bíróság, hogy az eredeti vagyonnevesítésre jogosultak tagsági viszonyuk megszűnése, üzletrészüik értékesítése és elidegenítése ellenére is jogosultak részesülni az Ámt. 25. § (1) bekezdésének hatálya alá tartozó, illetve ennek folytán az 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdés b/ pontja alá tartozó védett természeti területek kisajátításából befolyt értékből. Azok a felperesek, akik az Ámt. 6. § (1) bekezdése alapján vagyonnevesítésben részesültek, az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdés alapján jogosultak a perben érintett ingatlan kisajátításából befolyt, illetőleg befolyó összegből való részesedésre a vagyonnevesítés aránya szerint.

Nem tehető különbség az Ámt. 6. § (1) bekezdés a/ és b/ pontja alapján vagyonnevesítésben részesülő személyek között sem, mert az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdését az Ámt. 25. § (1) bekezdésével összhangban kell értelmezni. Az Ámt. 25. § (1) bekezdése pedig a tulajdonba adásra a vagyonnevesítés szabályait rendeli megfelelően alkalmazni, s nem tesz különbséget a 6. § (1) bekezdés a/ és b/ pontja szerinti jogosultak között.

E felperesi követelések az 1993. évi II. törvény idézett rendelkezése alapján akkor váltak esedékessé, amikor a s.-i 083 hrsz-ú ingatlan megosztása folytán keletkező ingatlanrész kisajátítási kártalanítási összege, illetve vételára az alperes részére kifizetésre került. A kisajátítás időpontja 2003. december 1-je, az adás-vétel időpontja pedig 2004. augusztus 19-e volt. Valamennyi felperes a pert ez időpontoktól számított 5 éves elévülési időn belül /Ptk. 324. § (1) bekezdése/ indította meg.

Azoknak a felpereseknek az igényével kapcsolatban, akik igényüket örökösként érvényesítették, a másodfokú bíróság azt a jogi álláspontot fejtette ki, hogy az Ámt. 13. § (2) bekezdésének a/, b/ és c/, valamint d/ pontja határozta meg az egyes földalapokat, amelyekbe a mezőgazdasági szövetkezetnek a közös használatában álló, illetve bármilyen címen tulajdonába került földeket el kellett különítenie. Az Ámt. 15. § (1) bekezdés i/ pontja rendelkezett arról, hogy e földalapokat úgy kell kijelölni, hogy

abba - bizonyos, a perrel nem érintett kivételekkel - egyéb védett természeti terület ne kerüljön bele. E rendelkezést kellett alkalmazni a védelemre tervezett területek esetében is, mint amilyen a perrel érintett ingatlan is volt. Az Ámt. 19. §-a szerint a 15. § (1) bekezdés i/ pontjában meghatározott területeket a Magyar Állam tulajdonába és a természetvédelmi szervek kezelésébe kellett adni; amennyiben a szövetkezet tulajdonából ezáltal több terület kerülne ki, a szövetkezetet azonos aranykorona értéken természetvédelmi oltalom alatt nem álló, a Magyar Állam tulajdonában lévő csereterülettel - ha ez nem lehetséges, pénzzel, vagy más módon - kártalanítani kellett. Az így a szövetkezethez esetleg befolyó kártalanítási összeg sorsáról e törvény nem rendelkezett, és nem tartalmazott olyan rendelkezést sem, mely szerint ezt akár a tagok, akár az alkalmazottak között e törvénynek bármilyen utaló szabálya szerint fel kellene osztani.

Az Ámt. 19. §-át az 1993. évi II. törvény 7. § 4. pontja 1993. január 15-i hatállyal hatályon kívül helyezte, azonban az Ámt. 15. § (1) bekezdés i/ pontját és annak (3) bekezdését a hatályon kívül helyezés nem érintette. E törvénymódosítással az a helyzet állt elő, hogy az un. védett, illetőleg védelemre tervezett területeket az Ámt. hatályos 15. § (1) bekezdés i/ pontja és (3) bekezdése alapján az Ámt. 13. § (2) bekezdés a/, b/ és c/ pontja szerinti földalapokba továbbra sem lehetett kijelölni, azokat azonban nem is kellett a Magyar Állam tulajdonába adni. Ezáltal e védett, illetve e védelemre tervezett területek az Ámt. 25. § (1) bekezdése szerinti maradványföldek közé kerültek, miután azok nem voltak földalapba kijelölhetőek, és valamennyi a 13. § (2) bekezdés a/, b/, c/, d/ pontjában meghatározott földalap elkülönítés után fennmaradó föld - a törvény egyéb rendelkezése hiányában - maradványföldnek tekintendő és az Ámt. 25. §-a szerint felosztandó volt. Mindebből az következik, hogy mindazok a vagyonnevesítésre jogosultak, akik 1993. január 15-én - az Ámt. 19. §-ának hatályon kívül helyezésékor - életben voltak, az Ámt. 19. §-ának hatályon kívül helyezésével un. várományi jogot szereztek a perrel érintett, maradványföldnek tekintendő s.-i 083. hrsz-ú ingatlanra vonatkozóan, tehát arra, hogy az, mint maradványföld a vagyonnevesítés szabályai szerint tulajdonukba kerüljön. Ebből az is következik, hogy az eredeti vagyonnevesítésben részesülő, 1993. január 15-ét megelőzően elhalt személyt ilyen váromány nem illette meg, következésképpen e személyek hagyatékába az 1993. január 15-ét megelőzően bekövetkezett halálukkor e földekkel összefüggően sem kötelmi, sem dologi igény, követelés nem tartozott.

Az 1993. január 15-ét követően elhalálozott jogelődök igényét örökösként érvényesített felperesek követelésének jogalapja tekintetében kifejtette, hogy a már fent hivatkozott jogszabályokon túl figyelembe kellett venni, miszerint az Alkotmánybíróság az 1993. évi II. törvény 7. § 4. pontját a 28/1994. /V.20./ AB határozattal 1994. május 20-án, hatálybalépésének időpontjára visszamenőlegesen megsemmisítette, ezzel az Ámt. eredeti 19. § (1)

bekezdését eredeti hatállyal helyreállította. Kimondta az Alkotmánybíróság azt is, hogy a visszaható hatályú megsemmisítés nem hat ki automatikusan az alkotmányellenes rendelkezések alapján megszerzett tulajdonjogra, avagy tulajdoni hányad természetben való kijelölésére. Fenntartotta azt a korábban is követett elvet, mely szerint a megsemmisített törvényi rendelkezés szerzett jogot nem sérthet. Ezt a következetes elvi álláspontot képviselte a Legfelsőbb Bíróság is több közzétett eseti döntésében. Ebből az elvi alapról azt a következtetést kell levonni, hogy az 1993. január 15-ét követően és 2001. július 13-át megelőzően elhalt eredeti vagyonnevesítésre jogosultak örököseit a perbeli követelés azért illeti meg, mert e vagyonnevesítésre jogosultaknak 1993. január 15-ével, az Ámt. 19. §-ának hatályon kívül helyezésével az Ámt. 25. § (1) bekezdése alapján keletkezett várományi joga arra, hogy a maradványföldek közé került, perrel érintett ingatlan tulajdonjogát a vagyonnevesítés arányában megszerezzék. Ez az igényük nem veszett el, nem sérült az Alkotmánybíróság hivatkozott döntése az Ámt. 19. §-ának eredeti hatállyal történő helyreállítása folytán. Ez csupán azt jelentette számukra, hogy az Ámt. 19. §-ában meghatározott kártalanítási összeg, mint követelés lépett a tulajdoni igény, mint váromány helyébe. Ezért azok a felperesek, akiknek a jogelődje 1993. január 15-e és 2001. július 13-a között halálozott el, igényüket közvetlenül az Ámt. 25. § (1) bekezdése, valamint az Ámt. 19. § (1) bekezdése alapján érvényesíthetik az alperessel szemben, miután jogelődjük hagyatékához az akkor még nem esedékes perbeli földterületekkel összefüggő követelés is hozzátartozott.

A védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény 1995. november 10. és 1999. június 5-e között, valamint 2001. január 1. és július 13-a között hatályos rendelkezései e felperesi körre nem hatnak ki, miután a perrel érintett ingatlan e törvény 1. § (1) bekezdés b/pontjának hatálya alá tartozott, és e törvény 5. § (1) bekezdése folytán alkalmazandó 4. § (1) bekezdése a kisajátításáról rendelkezett csupán, a kisajátítási kártalanítás összegének felosztásáról azonban nem. E felperesek igénye ezért az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdésének hatálybalépéséig az Ámt. eredeti 19. § (1) bekezdése, s az Ámt. 25. § (1) bekezdése alapján keletkezett követelés, mint hagyatékba tartozó vagyon megszerzésén alapul, függetlenül az Ámt. 19. §-ának 1995. november 10-i hatályon kívül helyezésétől, miután a már kifejtettek szerint a jogszabály hatályon kívül helyezése az annak alapján szerzett jogot nem érinti.

A 2001. július 13-a után elhunyt eredeti vagyonnevesítésre jogosultak örökösei igényének jogalapja az, hogy jogelődjük alperessel szembeni követelése közvetlenül az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdése alapján keletkezett, jogutódként ennek az igénynek az érvényesítésére jogosultak.

A másodfokú bíróság megállapította, hogy az elsőfokú bíróság helyesen idézte és alkalmazta a Ptk-nak az öröklési joggal kapcsolatos rendelkezéseit. Ezen túlmenően az ítélet egyéb jogi okfejtését is helytállónak találta a felperesek perbeli jogképességével kapcsolatban. Helyesnek találta az Alkotmánybírósági eljárás és az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésével, valamint az alperes által érvényesített beszámításokkal kapcsolatos, azt elutasító döntését is. Rámutatott, hogy az egyes felperesek és az alperesek között létrejött üzletrész adás-vételi szerződések megszegésének nem tekinthető az, hogy a felperesek a termőfölddel kapcsolatos igényüket az alperessel szemben e perben érvényesítik. A másodfokú bíróság álláspontja szerint az alperes és a felperesek közti üzletrész adás-vételi szerződéseket nem lehet a joglemondást tekintve kiterjesztően és úgy értelmezni, hogy a felperesek a termőfölddel kapcsolatban őket megillető igényről is lemondtak volna. Megállapította, hogy a perbeli jogvita elbírálására semmiféle kihatása nincs az alperes által hivatkozott, 1996. december 27-én meghozott 11/1996. /XII.27./ közgyűlési határozatnak, mert az az Ámt. 25. § (3) bekezdése szerinti maradványföldek felosztására vonatkozott, míg a jelen perben érvényesített igények, a s.-i 083. hrsz-ú ingatlan, az Ámt. 25. § (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak.

Mindezekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján nagyobb részében helybenhagyta, míg kisebb részében a rendelkező rész szerint változtatta meg.

A jogerős ítélet ellen az alperes nyújtott be felülvizsgálati kérelmet, melyben - tartalma szerint - a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az első fokú ítélet megváltoztatását, a felperesek keresetének teljes elutasítását kérte. Másodlagosan - amennyiben a Legfelsőbb Bíróság az elsődleges kérelmének nem adna helyt - a felperesek követelésébe kérte beszámítani a felperesek által szerződésszegéssel okozott kárát, amelyet a felpereseknek megítélt összeggel és járulékaival azonos összegben jelölt meg. Harmadlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését kérte az első fokú ítéletre is kiterjedően, és az elsőfokú bíróságnak új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Negyedlegesen az alperes marasztalása összegét a felperesi üzletrészek eladáskori százalékos arányával, továbbá a felmerült és viselt költségekkel csökkentett összegben kérte megállapítani. Kérte a felpereseket az eljárás valamennyi költségében marasztalni.

Állította, hogy az 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdés utolsó mondatának bírósági értelmezése sérti az Alkotmány 2. §-át, a 12. § (1) és 13. § (1) bekezdéseit, valamint a szövetkezetnek a

Római Egyezményben és az Európai Unió Direktíváiban biztosított alapjogait. Fenntartotta az Alkotmánybíróság megkeresése és az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezése iránt előterjesztett indítványait, és kérte ezideig a jelen per felfüggesztését is. Álláspontja szerint a jogerős ítélet sérti a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (2) bekezdését, melynek értelmében a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. Hivatkozott arra, hogy a földalapba kijelölés, vagy ezt követően a kisajátítási eljárás kezdetekor nem volt olyan jogszabály, amely előírta volna a kártalanítási összeg tagok közötti felosztását. A 2001. július 5-én hatályba léptetett 1993. évi II. törvény 12/C. § (5) bekezdésének olyan értelmezése, amely a tagsági viszonyukat megszüntető volt tagoknak a szövetkezetet alkotó tagok rovására többletjuttatást kíván nyújtani, jogszabálysértő. Álláspontja szerint a várományi jog értelmezése is téves. A 28/1994. /V.20./ Alkotmánybírósági határozat helyes értelmezése szerint a felpereseknek "szerzett jogát" csak akkor nem érintette volna az Ámt. 19. §-ának "felélesztése", ha a perbeli ingatlanon tulajdonjogot szereztek volna, illetve tulajdoni részarányukat kijelölték volna. Ez azonban nem történt meg. A felpereseknek 1995. november 25-ig sem tulajdonjoga, sem egyéb dologi, illetve kötelmi igénye, "várománya" nem keletkezett. Hivatkozott e körben az 1992. évi II. törvényhez fűzött miniszteri indokolás 10. pontjára. Megismételte azt a korábbi jogi álláspontját, hogy a 11/1996. /XII.27./ közgyűlési határozat úgy foglalt állást: a tagsági viszony megszűnése után nem kíván juttatást nyújtani az eredetileg vagyonnevesítésben részesült tagok számára. Álláspontja szerint a Kárpótlási törvény 17. §-ának és az Ámt. 25. §-ának egybevetésével az állapítható meg, hogy mindkét esetben a jogszabály tagokról beszél, nem tesz különbséget a két fordulat között, így helyesen az a következtetés vonható le, hogy a jogalkotó a tagokat és "az azóta is tagokat" kívánja többletjuttatásban részesíteni, amelyet alátámaszt a Kpt. 17. §-hoz fűzött miniszteri indokolás is. Tény, hogy az Ámt. 25. §-a nem határozza meg: a földalapképzés tekintetében kit kell tagnak tekinteni, a Szövetkezeti törvény 44. §-a azonban meghatározza a tagság fogalmát. Mindezekből következően az alperes álláspontja az volt, hogy a felperesek keresetének a jogalapja hiányzik, és az alperes marasztalásának összege sem helytálló.

A felperesek felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős ítélet hatályában fenntartását és az alperesnek felülvizsgálati költségben történő marasztalását kérték.

A Pp. 270. § (2) bekezdése szerint a jogerős ítélet felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni.

A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a jogerős ítélet nem sérti a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályokat.

A felülvizsgálati kérelem kapcsán eldöntendő jogkérdés az volt, hogy kit illet a kisajátítási kártalanítás befolyt összege, illetve az értékesítési árbevétele:

- 1./ a vagyonnevesítés során juttatásban részesülőket, a vagyonnevesítés arányában, vagy
- 2./ a szövetkezetet, illetve annak jelenlegi tagjait.

A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint a jogerős ítélet nem sérti az Alkotmány 2. § (1) bekezdésében megfogalmazott azt a jogelvet, hogy a Magyar Köztársaság független demokratikus jogállam. A jogállamiságnak való megfelelés tartalmi értelemben magában foglalja az Alkotmány valamennyi rendelkezésének egyidejű érvényesülését, melyek közé tartozik az Alkotmány 12. § (1) bekezdésében meghatározott az az alapelv is, hogy az Állam támogatja az önkéntes társuláson alapuló szövetkezeteket és elismeri a szövetkezetek önállóságát. Az Alkotmány 13. § (1) bekezdése szerint a Magyar Köztársaság biztosítja a tulajdonhoz való jogot, a (2) bekezdés szerint pedig a tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben szabályozott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet. Az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény első kiegészítő jegyzőkönyvének első cikke rendelkezik a tulajdon védelméről. E szerint "minden természetes, vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartására, senkit nem lehet tulajdonától megfosztani, kivéve, ha ez közérdekből és törvényben meghatározott feltételek, valamint a nemzetközi jog általános elvei szerint történik. Az előző bekezdésben foglaltak nem korlátozzák az államok jogát olyan törvények alkalmazásában, melyeket szükségesnek ítélnék ahhoz, hogy a javaknak a köz érdekében történő használatát szabályozhassák, illetőleg az adók, más közterhek vagy bírságok megfizetését biztosítsák."

A perben nem vitás tényállás szerint a felperesek kereseti kérelmében megjelölt ingatlanokon, mint termelőszövetkezeti közös földhasználatban álló ingatlanokon, az alperes szövetkezet az Ámt. hatálybalépésekor tulajdonosi jogokat gyakorolt. Ezeket a földeket, mint természetvédelmi oltalom alá eső földterületeket az Ámt. 15. § (1) bekezdés i/ pontja, illetve 3. §-a értelmében el kellett különítenie, földalapba nem jelölhette ki, részarány tulajdonosoknak nem nevesíthette, határozattal magántulajdonba nem adhatta. Az alperes szövetkezet e rendelkezéseknek megfelelően járt el. A jogerős ítélet a felhívott jogszabályok helyes és a bírói

gyakorlatnak megfelelő értelmezésével helytállóan foglalt állást atekintetben, hogy a korábban földalapba ki nem jelölt és részarány tulajdonosoknak nem nevesíthető földterületeknek az 1995. évi XCIII. törvény 2. § (3) bekezdése szerinti kisajátítása esetén a kártalanításként kapott összeget az érdekelt részarány földtulajdonosok, illetve szövetkezeti tagok és alkalmazottak között - eltérő megállapodásuk hiányában - olyan arányban kell felosztani, amilyen arányban azok a földterületek tulajdonjogára - védettség hiányában - a törvény alapján igényt tarthattak volna. A törvény alatt az Ámt. 25. § (1) és (2) bekezdését kell érteni. Az Ámt. 25. § (1) bekezdése szerint pedig a tulajdonba adásra a vagyonnevesítés szabályait kell alkalmazni. Hasonló az eljárás abban az esetben is, ha kisajátítás helyett adás-vétellel történik a szövetkezet közös használatában álló védett természeti területnek minősülő földrészlet tulajdonjogának a megszerzése. A jogerős ítéletben felhívott jogszabályok helyes értelmezésével, helytállóan jutottak az eljáró bíróságok arra a jogi következtetésre, hogy az érintett földterületek tekintetében a jogalkotó az eredeti szövetkezeti vagyonnevesítés időpontjában jogosultsággal rendelkező valamennyi juttatásra jogosultnak további kártalanítást kívánt nyújtani. A 2001. július 13-tól hatályba lépett 2001. évi LV. törvény 25. §-ával módosított, a Földrendezési és Földkiadó Bizottságokról szóló 1993. évi II. törvény 12/C. §-ának (5) bekezdése értelmében a védett természeti területek védettségi szintjének helyreállításáról szóló 1995. évi XCIII. törvény 1. § (1) bekezdésének b/ pontja szerinti kijelöléssel nem érintett azon védett, vagy védelemre tervezett természeti területek tekintetében, amelyeket - természetvédelmi oltalom hiányában - a szövetkezetnek az Ámt. 25. §-a alapján a vagyonnevesítés szabályai szerint ki kellene adnia - ha az magántulajdonban nem áll, vagy magántulajdonba nem került - a kisajátítási eljárást a szövetkezettel szemben kell lefolytatni. A törvény ugyanakkor megfogalmazza a szövetkezetnek azt a kötelezettségét, hogy a kisajátítási kártalanítás összegét haladéktalanul ossza fel a szövetkezet vagyonnevesítéssel érintett tagjai között a vagyonnevesítés szabályai szerint. Ebből pedig az következik, hogy a szövetkezet vagyonnevesítésre jogosult tagjai jogosultak a kisajátítási kártalanítás, illetve az eladott ingatlan vételárából részesülni vagyonnevesítésük arányában, függetlenül attól, hogy tagsági viszonyuk ez idő szerint fennáll-e, vagy sem.

Nem sérti a jogerős ítélet a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 12. § (2) bekezdését sem, amely úgy rendelkezik, hogy a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé. A 2001. július 13-tól hatályba lépett 2001. évi LV. törvény 21. §-ával módosított 1993. évi II. törvény 12/C. §-ának (5) bekezdése a jogszabály kihirdetését megelőző időre nem

állapított meg kötelezettséget, hanem a jogszabály kihirdetését követően tette kötelezettségévé a szövetkezetnek a kisajátítási kártalanítás összegének a felosztását a szövetkezet vagyonnevesítéssel érintett tagjai között a vagyonnevesítés szabályai szerint.

A törvénynek ez a rendelkezése nem sérti a szövetkezet tulajdonhoz való jogát, nem jelenti a szövetkezeti vagyon elvonását, hiszen az Ámt. 25. § (1) bekezdése értelmében az 1991. évi XXV. törvény (Kpt.) szerinti árverésre való kijelöléssel nem érintett valamennyi földet a tagok a Kpt. 17. §-ában meghatározott mértékű földet pedig a tagok, és az alkalmazottak tulajdonába kellett adni, kivéve, ha a jogosult a jogáról lemondott. A tulajdonba adásra a vagyonnevesítés szabályainak megfelelő alkalmazását írta elő a törvény. A (3) bekezdés értelmében pedig a Kpt. szerinti árverés lebonyolítása után megmaradó szövetkezeti tulajdonú földet a vagyonnevesítés szabályainak megfelelően a tagok tulajdonába kellett adni.

E jogszabályi rendezésből az következett, hogy a szövetkezet tulajdonában föld nem maradhatott.

A Legfelsőbb Bíróság megítélése szerint nem sértettek jogszabályt az eljáró bíróságok akkor, amikor az alperesnek az Alkotmánybíróság eljárásának kezdeményezésére irányuló kérelmét elutasították, valamint elutasították az alperes előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló és az eljárás felfüggesztése iránti kérelmét. A jogerős ítéletben az eljáró bíróság eleget téve a Pp. 221. § (1) bekezdésében megkívánt indokolási kötelezettségének, kellő indokát adta az Alkotmánybíróság megkeresése iránti kérelem elutasításának azzal, hogy a kért jogszabály alkotmányellenessé minősítése körében az Alkotmánybíróság korábbi határozataiban erre vonatkozó álláspontját már kifejtette.

Egyetért a Legfelsőbb Bíróság a Somogy Megyei Bíróságnak azzal a jogi álláspontjával is, hogy a közösségi jog alperes által kért értelmezése a jelen ügy szempontjából nem mérvadó, mert a Magyar Köztársaság a csatlakozási szerződéssel 2004. május 1-én vált az Európai Községek tagjává. Azok a jogszabályok, amelyekre a felperesek a keresetüket alapították a csatlakozás előtt léptek hatályba, a csatlakozással nem veszítették hatályukat és nem is módosultak. Az adott jogvitát pedig a keletkezésekor hatályos nemzeti jogszabályok alapján kellett elbírálni. Így a közösségi jog alperes által kért értelmezése a jelen ügy eldöntéséhez nem volt szükséges, de nem is volt lehetséges a Pp. 155/A. § (1) bekezdéséből következően.

Mindkét fokú bíróság kellő és helyes indokát adta a beszámítási kifogás elutasításának is, mellyel a Legfelsőbb Bíróság egyetért.

Miután a jogerős ítélet nem sérti a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályokat, azt a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. § (1) bekezdése értelmében megfelelően alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdése alapján a Legfelsőbb Bíróság a sikertelen felülvizsgálati kérelmet előterjesztő alperest kötelezte a felperesek, mint egyetemleges jogosultak részére a felülvizsgálati eljárással felmerült költség megfizetésére. Annak összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. /VIII.22./ IM rendelet 3. § (2), (5) bekezdései, valamint a 4/A. § (1) bekezdése figyelembevételével határozta meg.

Budapest, 2008. március 20.

Dr.Török Judit sk. a tanács elnöke
Váradi Károlyné dr. sk. előadó-bíró
Dr.Murányi Katalin sk. bíró